

*Ірина Вікторівна ВАЛЯВКО,
старший науковий співробітник
Інституту філософії НАН України,
науковий співробітник УВАН у США,
кандидат філософських наук (Київ)*

УКРАЇНСЬКА ВІЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК В СВІТЛІ ПОСТАТЕЙ СВОЇХ ДІЯЧІВ: МИХАЙЛО ВЕТУХІВ – ПЕРШИЙ ПРЕЗИДЕНТ УВАН У США

Розглянуто історію виникнення Української вільної академії наук та про перші роки її діяльності в Америці. Висвітлена роль президента Академії — Михайла Ветухова, завдяки таланту керівника та наполегливій праці якого вона ствердилась як серйозна наукова установа.

Ключові слова: М. О. Ветухов, Українська вільна академія наук у США.

Reveals the history of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences and the first years of its activity in America. Moreover, the article highlights the role of the Academy president — Mikhail Vetuhov, who has established the Academy as a serious scientific organization.

Keywords: Michael Vetuhov, Ukrainian Academy of Arts and Sciences.

Рассматривается история возникновения Украинской свободной академии наук и первые годы ее деятельности в Америке. Освещена роль президента Академии — Михаила Ветухова, благодаря таланту руководителя и упорному труду которого она утвердилась как серьезная научная организация.

Ключевые слова: М. О. Ветухов, Украинская свободная академия наук в США.

Кожне життя — це окремий Всесвіт і, не зважаючи на те, пам'ятатимуть його потомки чи ні, воно має свій сенс існування і свою вартість, адже кожна біографія — це історія окремої людини, яка вплетена тонкою канвою до загальної історії і крізь особисте відбиває загальнолюдське та навпаки.

Є імена і постаті, які ввійшли до анналів світової культури, є ті, хто більш відомий певній культурній спільноті або окремому колу людей — історія діє через кожен особистість

і кожний так чи інакше робить свій внесок у її розвиток. Ім'я Михайла Олексійовича Ветухіва (1902–1959) маловідоме в Україні, проте, добре знане та шановане в українській діаспорі в Америці, оскільки, саме завдяки йому в нелегкі часи було відтворено роботу Української Вільної Академії наук (далі — УВАН) в США. Завдяки наполегливій праці й організаторському талантові Михайло Ветухів зумів об'єднати людей і практично з нуля розбудувати Академію, ввівши її на достатньо високий науковий щабель. При тому, що переважна більшість наукових напрямів, які розвивала Академія, була гуманітарного спрямування, а Михайло Ветухів за фахом — біолог-генетик, це не завадило йому настільки успішно керувати академією, що його ім'я назавжди увійшло до її анналів.

Народився Михайло Ветухів у Харкові у родині філолога й етнографа, учня Олександра Потебні, професора харківського університету Олексі Ветухіва та Марії Колосовської, котра походила з родини священиків. Після закінчення класичної гімназії у 1919 р. юнак (уже в новій державі) вступив до Харківського сільсько-господарського інституту, який успішно закінчив 1923 р. Невдовзі став аспірантом того самого вузу і в 1926 р. захистив кандидатську дисертацію. Далі була викладацька та наукова праця, під час якої М. Ветухів починає цікавитися сучасними розробками в галузі генетики і навіть викладає курс генетики в Харківському університеті. У 1934 р. він переїздить до Москви, де згодом отримує посаду професора Московського ветеринарно-зоотехнічного інституту, на якій працював до 1941 р. За цей час очолює відділ ветеринарної генетики Всесоюзного інституту експериментальної ветеринарії, у 1935 р. захищає докторську дисертацію й отримує ступінь доктора біологічних наук.

Переїзд практично врятував М. Ветухіва, оскільки в Україні почався розгром української інтелектуальної еліти. Однак, і в лихі часи вчений продовжував навідуватися до України, працюючи консультантом Українського інституту тваринництва. Відтак, війна застала його у Харкові. Під час німецької окупації України в 1941–1942 рр. Михайло Олексійович був головою Харківської земельної управи, а 1942 р. обраний ректором Харківського університету. Та пропрацював на цій посаді недовго, бо вже 1943 р. був

заарештований гестапо, зазнав тортур і був вивезений до Львова, де йому, зрештою, дозволили працювати. М. Ветухів знову починає займатися дослідженнями в галузі генетики: 1943–1944 рр. — був професором генетики на вищих медичних курсах у Львові, а у 1944–1945 рр. — працював у Віденському університеті та займався експериментальною генетикою.

Повертатися на батьківщину після війни не мало сенсу (М. Ветухів був свідомий того, що і він сам, і родина будуть негайно страчені), тому залишився у Німеччині. Спочатку перебував у таборах ДіПі (displaced persons), де брав активну участь у житті української еміграції. У 1945–1949 рр. — був заступником голови Центрального представництва української еміграції у Німеччині, очолював Союз українських науковців, був одним із фундаторів Української Вільної Академії наук. У 1947 р. стає дійсним членом Наукового Товариства імені Шевченка (далі — НТШ), а у 1949 р. обирається віце-президентом Українського конгресового комітету. Тоді само переїздить до США. З 1950 р. працював як генетик-дослідник у відділі зоології Колумбійського університету, проводячи досліди у галузі теоретичної генетики. У 1949–1955 рр. — заступник голови та член Ради Українського конгресового комітету Америки. У 1950 р. Михайла Ветухіва обирають Президентом УВАН у США. Цю посаду він обіймав до самої смерті.

Що стосується самої УВАН, то вона була створена 16 листопада 1945 р. у таборах для переміщених осіб ДіПі в Аугсбурзі (Улас Самчук назвав згодом кожний такий табір «планетою ДіПі»). В Аугсбурзькому таборі мешкало 4000 українців: серед них були дорослі та діти, родини та поодинокі люди, відомі професори, визнані митці і прості робітники та селяни — життя звело їх разом і вони чекали подальшого вирішення своєї долі. Під час цього вимушеного «очікування» українська інтелігенція робить спроби зорганізуватися та налагодити творчо-наукову роботу. На цьому тлі постає ціла низка різних журналів і газет, які, однак, зникали часом так само швидко, як і виникали. Постає така відома організація як Мистецький український рух (далі — МУР), створений у вересні 1945 р. у місті Фюрт за ініціативою комітету, до якого входили Іван Багрянний, Віктор Петров, Юрій Косач, Ігор Костецький, Іван Майстренко та

Юрій Шерех. Головою організації став Улас Самчук. МУР об'єднав письменників із різними поглядами та різними літературними стилями та видавав свій альманах. Відбулося кілька цікавих конференцій, однак, і ця організація проіснувала недовго (приблизно, до кінця 1948 р.). Разом зі створенням газет і літературним рухом відновлюють діяльність учбові заклади, як ось, Український вільний університет, що був створений ще у 1921 р. у Празі. Заняття зі студентами проходили прямо у таборах ДіПі, адже там була зосереджена значна частина професорсько-викладацького складу та слухачів. На тлі цієї діяльності поступово виникає ідея створення УВАН. На жаль, протоколи перших організаційних зборів не збереглися, отже, хто саме брав участь в ініціативній групі по заснуванню УВАН точно сказати важко, але створена вона була в листопаді 1945 р. Ініціатори вважали новостворену Академію продовженням Київської академії наук і в ідеалі в ній повинна була існувати адміністративна ієрархія, діяти різноманітні відділи та секції, виходити наукові видання. Однак, у реальному буденному житті таборів ДіПі у 1945 р. було мало шансів на існування такої установи. Крім того, фонди багатьох бібліотек та архівів у Німеччині були або знищені, або сховані, отже, створювати нові наукові праці було достатньо важко. Проте, враховуючи склад членів Академії, серед яких були достатньо відомі вчені, навіть у таких умовах можна було організувати наукові конференції та різноманітні виступи на секціях, адже більшість із фахівців мали при собі наукові праці.

Першим Президентом УВАН став Дмитро Дорошенко і до літа 1947 р. Академія була єдиною науковою установою серед української діаспори. Та у червні 1947 р. за ініціативою Володимира Кубійовича було відновлене НТШ. І до УВАН, і до НТШ входили українці як зі східної, так і з західної України, дехто входив одночасно до двох наукових установ, але переважна більшість членів НТШ була з Галичини, тоді як в УВАН переважали «наддніпрянці», тобто, вихідці зі східної та центральної України. У своїх споминах про ті часи Юрій Шевельов зазначає, що коли він спитав Володимира Кубійовича, чи варто мати дві наукові установи на еміграції, той послався на правові мотиви: «Львівське НТШ, сказав він, радянська влада припинила, розігнала. Але це був акт безправний, легально НТШ далі існує. Натомість

мість Академія в Києві зберігає правну тяглість існування, еміграційна Академія правно незаконна» [4, с. 195]. Проте, як ми знаємо, ніякого правового конфлікту між Національною академією наук та УВАН після отримання Україною незалежності не відбулося і вони мирно співіснують далі і багато науковців НАН за роки незалежності відвідали УВАН і працювали там. Отже, як зазначає Юрій Шевельов: «...головним чинником у постанні другої наукової інституції були не правні міркування і навіть не територіально-культурні відмінності. Радше це були різниці в психологічній настанові. Та повною мірою вони вже виявилися в Америці» [4, с. 195]. Від того часу ці дві поважні наукові установи живуть у контексті «змагання-співпраці».

Що ж до діяльності УВАН у Німеччині, то, незважаючи на несприятливі обставини, вже за рік були сформовані та працювали різні секції, зокрема природнича, історична, літературознавча, мовознавча, а невдовзі розпочала роботу і філософська під проводом Дмитра Чижевського. Однак, у той же час почалась активна еміграція українців із таборів до різних країн, зокрема Канади, Австралії, Америки тощо. До США емігрувала значна кількість українських інтелектуалів, які започаткували там свої наукові установи. Та з'ясувалося, що УВАН, котра постала кілька років тому в Аугсбурзі, в Америці легально не існує, тобто, її треба було на новому місці заново відновлювати та реєструвати. Перші організаційні збори Академії відбулися 15 квітня 1950 р. у приміщенні УМСА у Нью-Йорку і там було обрано Президентом Михайла Ветухіва.

Спершу було дуже важко налагоджувати роботу, бо не було ні приміщення, ні грошей, а більшість членів Академії тяжко фізично працювали задля виживання. Але ентузіазм і бажання творити допомогли зібрати гроші та зняти кімнату в дільниці дрібних промислових підприємств. На той час архів і бібліотека, запаковані в скринях, були взяті на зберігання до товариства «Самопоміч», бо у кімнаті для них не вистачало місця. Однак, Академія розпочала свою роботу. В червні 1950 р. Михайло Ветухів у листі до Дмитра Чижевського писав: «З відділами УВАН справа тепер стоїть так: згідно з статутом є 6 відділів — історико-філологічно-філософський, правничо-економічний, природничий, медичний, математичний та технічний. Керівники трьох від-

ділів, а саме природничого, медичного та метематичного, які були ними ще в Європі, перебувають на терені США. Керівників інших трьох відділів для УВАН в США маємо тут обрати конференцією дійсних членів. Я би Вас дуже просив, щоб Ви були такі ласкаві і не відмовлялися, щоби я поставив Вашу кандидатуру на керівника історико-філологічно-філософського відділу. Це дало би нам змогу забезпечити належну роботу цього важливого відділу. Думаю, що добрим кандидатом на керівника економічного відділу був би проф<ессор> В.Тимошенко. Статут УВАН в США ми подали тепер до реєстрації, власне подали кілька точок, які потрібні для формального оформлення. Статут же в цілому маємо переглянути на конференції дійсних членів. Яку в ближчому часі скличемо в Нью Йорку» [2, лист від від 25 червня 1950 р.]. Отже, не зважаючи на різного роду труднощі, Академія, підтримана ентузіазмом її членів та прихильників, почала свою наукову працю. Спочатку вона розташовувалась у одній кімнаті без телефону, та в квітні 1952 р. вже змогла винаймати двокімнатну квартиру з телефоном. Проте, і там ставало тісно, а архів і бібліотеку не можна було розгорнути в повному обсязі. Назріла потреба у власному будинку, але ціни на Манхетані, де розташовувалась Академія, вже тоді були надто високими. Проте, у січні 1961 р., стягнувши всі сили та взявши кредит, УВАН отримала ключі від елегантного чотириповерхового будинку з колонами неподалік від Колумбійського університету, де вона зараз і знаходиться разом зі своїм величезним архівом і бібліотекою. На той час Академію очолював Юрій Шевельов, проте, починав цю нелегку працю ще Михайло Ветухів, який обрав шлях «синтезу українських традицій і американських зацікавлень».

Отже, завдання Академії полягало насамперед у тому, щоб адаптувати українську науку до американських реалій і зацікавити нею американське наукове суспільство.

Одним із головних завдань УВАН, коли вона сформувалася в США, було об'єднати українських науковців, надати їм можливість працювати та впровадити свої здобутки в американський науковий світ. Адже більшість із них приїздили до США не як науковці, а як звичайні емігранти, не пристосовані до місцевого життя. І Академія на чолі з М. Ветухівим почала виконувати це нелегке завдання: пра-

цювали наукові секції, відбувалися конференції та семінари, друкувалися праці.

Окрім внутрішньої розбудови відділів і секцій Академії М. Ветухів започаткував видання англomовного журналу «Анали», перший номер якого з'явився у січні 1951 р. Перекладачем цих перших номерів був Юрій Луцький. У журналі друкувалися як достатньо короткі наукові статті, так і великі монографії. Скажімо, двотомна «Катедра св. Софії в Києві» О. Повстенка, що отримала багато позитивних рецензій, зокрема і від американських учених; монографія Н. Полонської-Василенко «Заселення південної України 1750–1775»; «Огляд української історіографії» Дмитра Дорошенка та Олександра Оглоблина тощо. «Анали» намагалися подавати матеріал на високому науковому рівні, уникаючи спрощень і публіцистики, і це також заслуга М. Ветухіва та колективу однодумців, які працювали поряд із ним. Михайло Ветухів від самого початку дбав про якість перекладів і в цілому праць, що виходили під грифом УВАН. Так, у в листі до Дмитра Чижевського, який розкритикував одне з видань, він зазначає: «Цілком погоджуюсь з Вами, що ми зможемо відповідно піднести роботу УВАН лише тоді, коли триматимемо її на відповідному рівні. Маю насамперед Ваші зауваження щодо робіт наших філологів. За всяку ціну треба стежити за тим, щоб виходили лише ті роботи, які мають справжню наукову цінність. Ми думаємо, що насамперед треба організувати видавничу роботу, музей-архів та провадити наукові конференції УВАН та її окремих відділів та секцій» [2, лист від 25 червня 1950 р.]. За кілька років потому Д. Чижевський, який очолював історико-філологічний відділ, вирішив створити окрему філософську секцію, що М. Ветухів із радістю підтримав: «Дорогий Дмитро Івановичу! — писав він в своєму листі — Щиро вітаю Ваш проект щодо заснування філософської секції. Ваша доповідь про Шеллінга напевне зацікавить і ширшу аудиторію. До філософської секції добре було б притягти молодь, що тепер кінчає чи недавно кінчила університети» [2, лист від 21 жовтня 1954 р.]. Продовжуючи опікуватись «Аналами» вони обговорюють різні питання, серед іншого — транслітерацію слов'янських слів, зокрема і в українській мові, яка до того часу ще не була вироблена. Так, М. Ветухів у листі до Д. Чижевського пише: «В зв'язку

з тим, що до Редакції Аналів надходять рекомендації замінити дотепер уживану в Аналах транслітерацію слов'янських слів на загально-слав'ястичну, яку напр<иклад> тепер запроваджує у себе Гарвардський Університет, прошу ласкаво написати нам Вашу думку в цій справі» [2, лист від 11 грудня 1952 р.]. На що Д. Чижевський відповів: «Вельмишановний та дорогий Михайле Олексієвичу! На запитання що до правопису Аналів ще раз підтверджую мою думку: мовознавчі статті треба друкувати за «науковою» транскрипцією, інші — з огляду на наше бажання «популяризації» укр<аїнської> науки в деяких американських колах можна на бажання авторів друкувати якоюсь транскрипцією, яку ще треба виробити: ані бібліотека конгреса не має сталих принципів, ані транскрипція бібліотеки конгресу не є загальноновизнана...» [1, лист без дати].

Михайло Ветухів шукав також кошти на підтримку видань Академії. Так, йому вдалося зацікавити своїм проектом американську фундацію «Форда», яка профінансувала частину видання «Аналів». Дехто з діячів української діаспори достатньо скептично поставилися до цієї «допомоги», однак, М. Ветухів розумів, що треба продовжувати видавничу діяльність і для цього треба мати грошову підтримку, якої на той час в УВАН не було. У листі до Д. Чижевського він ділиться цією новиною: «Ділюся радісною вісткою про присудження нам допомоги від Фундації Форда для дальшого видання «Аналів». Тепер ми стоїмо в списку установ, яким Фундація Форда допомагає безпосередньо. (Не через Східньо-Європейський Фонд чи якусь іншу організацію). Це велике досягнення, що відкриває дальшу можливість. Тепер на весні як раз багато праці по Академії. Зокрема треба провести Конференцію дійсних членів з виборами та річні збори... Вже здали до друку «Українську історіографію» Д. Дорошенка — як спеціальний випуск «Аналів». Підготували до друку регулярне число «Аналів» з історичною тематикою...» [3, лист від 9 травня 1957 р.]. Тобто, М. Ветухів умів не тільки будувати широкі плани, а й знаходити можливість для їхнього втілення, що було дуже важливо, особливо на початку існування УВАН у США. Юрій Шевельов так характеризував його: «...він різнився браком наївності, умінням добирати людей, — справжня людина на справжньому місці, — безжальністю й твердістю характе-

ру й своїх рішень... добре розумівся на своїх колегах і вмів ними керувати — це тут потрібне слово. Своєю вольовістю він різнився від своїх людей, які були більшою чи меншою мірою вражені пер-гюнтівським комплексом — обійди по кривій; збережи святий вогник, — але в душі» [4, с. 198]. М. Ветухів дійсно вмів спілкуватися з людьми і залучати їх до різних справ Академії. Так, одним із редакторів «Анналів» стає Дмитро Чижевський, який у той час викладав у Гарвардському університеті. Він дуже відповідально поставився до цієї справи й особливо дбав за якість перекладів англійською мовою, неодноразово звертаючи увагу Ветухіва на цей бік справи. Так, в одному із листів він писав: «Переклад був безграмотний і ганебний. Коли Ви вважаєте, що різниць було мало, то Ви не робите собі, очевидно, уявлення, якого характеру були різниці: перекладач (і, очевидно, «коректор мови», п. Небель) передає історичну статтю вуличною мовою, вживаючи виразів, що їх вживають лише сучасні газети. Я маю побоювання і до перекладу інших статей» [1, лист від 05.11.1953 р.]. М. Ветухів прислухався до зауважень Д. Чижевського та враховував їх, крім того він радився з ним щодо видавничого плану УВАН: «Щодо видавничих справ, тепер, як Ви знаєте оформлено «Видавництво української книги» УВАН і НТШ. Список книжок, що будуть видаватись, ще остаточно не прийнятий. Проекти є від УВАН (я Вам його посилав і мав Ваші зауваги)... Першою книгою, що її думаємо друкувати — «Місто» Підмогильного... Може тепер Ви маєте які зауваги чи поради в тій справі чи в інших» [2, лист від 09.03.1954 р.]. Д. Чижевський робить суттєві доповнення та пропозиції до плану та дбає за вихід нових важливих для української літератури видань. Так, в одному з листів цього періоду до М. Ветухіва він пише: «Бібліотека тут купила рукопис Сковороди “Алфавіт мира”. Діалог цей завжди друкувався за копіями, рукопис самого Сковороди отже варто видати. Я підгоя також розширити коло науковців, які входять до УВАН. В одному з листів до М. Ветухова Д. Чижевський пише: “Забув ще сказати Вам, що проф. Юрій Богдан Кістяківський (проф. хімії Гарвардського університету та чермен хімічного департаменту). З яким майже ніхто (окрім засідань) не зустрічається: він співробітник якихось «атомних» інституцій і тому не зустрічається навіть з американцями — так цей проф. Кіс-

тяківський визнав себе українцем. Що правда, лише в розмові з укра<їнськими> робітниками, що працювали в його інституті, але це одне. Може колись вдасться його до чогось притягнути. Треба було б принагідно надіслати йому щось з видань Академії, зокрема оголошення Софії» [1, лист від 28.11.1955 р.]. На що М. Ветухів відповів: «До проф. Кістяковського я напсав і послав йому оголошення про Катедру Св. Софії. Будемо сподіватися, що з того щось буде» [2, лист від 11.01.1956 р.]. М. Ветухів завжди намагався залучити, якщо не до членів, то принаймні до прихильників Академії, якомога більше науковців, зокрема й американців, щоб ознайомити їх із здобутками українських вчених і українською культурою в цілому.

Під час керівництва Михайла Ветухіва Академія не тільки розбудувалася, а й набрала потужних обертів: за 10 років було проведено 459 конференцій і наукових засідань, серед них 63 доповіді прочитали запрошені вчені не українського походження (серед них 29 американців), значно збільшилося число членів Академії, набула потужності видавнича діяльність. Так, протягом десяти років в «Аналах» були вміщені переклади статей і праці С. Єфремова, М. Грушевського, М. Туган-Барановського, С. Смаль-Стоцького, О. Потебні, О. Оглобліна, Н. Полонської-Василенко, Д. Чижевського, Ю. Шевельова, а також багатьох авторів молодішої генерації. Окрім того, вийшло чимало видань українською мовою: книга Д. Чижевського «Історія української літератури: від початків до доби реалізму», «Твори» М. Куліша, «Спогади» Л. Чикаленко, роман В. Підмогильного «Місто», «Із-під світу», Т. Осьмачки, «Темнота» У. Самчука, «Манна» Д. Гуменної тощо.

Іван Лисяк-Рудницький, згадуючи про М. Ветухіва писав: «Ті з нас, що мали нагоду особисто співпрацювати з Михайлом Олексійовичем Ветуховим, не могли не захоплюватися його розумом, тактом, вмінням орієнтуватися в людях і обставинах. Наполегливістю у здійсненні намічених планів. Ми зустрічали його завжди спокійним, зрівноваженим, усміхненим, паном над самим собою й над ситуацією. Він належав до людей, які працюючи з рідкою інтенсивністю, ніколи не справляють враження, що вони поспішають. Він був обдарований почуттям гумору та здібності до тонкої іронії... у стосунках з людьми, що вміли здобути його довір'я,

він виявляв себе лояльним шефом і партнером, з яким приємно було співпрацювати... Він не належав до людей, що шукають дешевої популярності. Різні його заходи не раз зустрічалися з застереженням і критикою, а той із злобним тлумаченням. Але сьогодні можемо стверджувати з повним переконанням: якщо за останні десять років взагалі було в Америці зроблене що-небудь корисне для української справи, то на першому місці треба тут назвати Михайла Олексійовича Ветухова» [3, с. 289].

Отже, духовні та наукові «мури Академії» будували насамперед «люди Академії» та почесне місце серед них займає її перший Президент у США Михайло Ветухів.

1. *Листи* Дмитра Чижевського до Михайла Ветухова. – Некаталогізований приватний архів Михайла Ветухова в УВАН (м. Нью-Йорк, США).
2. *Листи* Михайла Ветухова до Дмитра Чижевського. – Відділ рукописів і рідкісних друкованих видань Гайдельберзької університетської бібліотеки, приватний архів Дмитра Чижевського, Heid. №. 3881, Tschi, розділ С (листи).
3. *Лисяк-Рудницький Іван*. Пам'яті небуденної людини у роковини смерті Михайла О.Ветухова [Текст] / Іван Лисяк-Рудницький / Михайло Ветухів перший президент УВАН у США. Нью-Йорк-Київ-Львів, 2004. – 384 с. – С. 287-306
4. *Шевельов Юрій*. Люди академії, мури академії, книги академії [Текст] / Юрій Шевельов / Михайло Ветухів перший президент УВАН у США. – Нью-Йорк-Київ-Львів, 2004. – 384с. – С. 191–202

Валявко І. Українська вільна академія наук в світлі статей своїх діячів: Михайло Ветухів — перший президент УВАН у США.

У статті йдеться про історію виникнення Української Вільної Академії наук та про перші роки її діяльності в Америці. В контексті цього висвітлюється роль президента Академії — Михайла Ветухова, завдяки таланту керівника та наполегливій праці якого, Академія ствердилась як серйозна наукова установа. Головним завданням УВАН у США було: об'єднати українських науковців, надати їм можливість творчо працювати та впровадити їхні здобутки в американський науковий світ. В реалізації цього завдання велику роль відіграв англомовний журнал «Анали», вихід якого започаткував Михайло Ветухів. В статті використані першоджерела: спогади та епістолярна спадщина відомих українських діячів, зокрема Михайла Ветухова, Дмитра Чижевського, Юрія Шевельова та Івана Лисяка-Рудницького.

Ключові слова: М. О. Ветухов, Українська вільна академія наук у США.

Valiavko I. The Ukrainian Academy of Arts and Sciences in the light of the names of its leaders: Michael Vetuhov — the first president of the UAAS in the United States.

Reveals the history of the Ukrainian Academy of Arts and Sciences and the first years of its activity in America. Moreover, the article highlights the role of the Academy president - Mikhail Vetuhov, who has established the Academy as a serious scientific organization. The main tasks of Academy were to unite Ukrainian scientists, provide them an opportunity to work freely and to implement their achievements in the American scientific world. The magazine "Analy", which was established by Mikhail Vetuhov, played a significant role in realization of these tasks. The article draws on primary sources: memories and epistolary heritage of famous Ukrainian leaders, in particular Michael Vetuhov, Dmitry Chizhevskij, Yuriy Shevelev and Ivan Lysiak – Rudnicki.

Keywords: Michael Vetuhov, Ukrainian Academy of Arts and Sciences.

Валявко І. Українська свободна академія наук в світлі особистості своїх діячів: Михайл Ветухів — перший президент УВАН в США.

В статті розглядається історія виникнення Української Свободної Академії наук і перші роки її діяльності в Америці. В контексті цього освітається роль президента Академії – Михайла Ветухова, завдяки таланту керівника і наполегливому праці якого, Академія утвердилася як серйозна наукова організація. Головною задачею УВАН в США було: об'єднати українських учених, надати їм можливість творчески працювати і впровадити їх досягнення в американський науковий світ. В реалізації цієї задачі більшу роль зіграв англоязычний журнал «Аналі», вихід якого ініціював Михайл Ветухов. В статті використані первісточники: спогади і епістолярне спадщина відомих українських діячів, в частині Михайла Ветухова, Дмитрія Чижевського, Юрія Шевелева і Івана Лысяка – Рудницького.

Ключевые слова: М. О. Ветухов, Українська свободна академія наук в США.